

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција

Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

821(062)
811(062)
316.7(062)
37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (3 ; 2018 ; Штип)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Трета меѓународна научна конференција, 26-27 април 2018, Штип = Филологија, култура и образование : сборник статей / Третья международная научная конференция, 26-27 апреля 2018, Штип = Philology, culture and education : conference proceedings / Third International Scientific Conference, 26-27 April 2018, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев” = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2018

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 737 стр. , табели, граф. прикази. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 27.12.2018. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-593-9

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)
Образование - Собири

COBISS.MK-ID 109270026

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчик-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com
Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татјана А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓергиевска (Македонија)
Мария Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска-Иванова (Македонија)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софја Заболотная (Россия)
Татјана А. Тернова (Россия)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Јулиа Дончева (Болгария)
Биљана Мариќ (Боснија и Херцеговина)
Душко Певуља (Боснија и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриелла Б. Клейн (Италија)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Мајкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Србија)
Селена Станкович (Србија)
Тамара Валчич-Булич (Србија)
Ахмед Гюншен (Турција)
Неджати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турција)
Карин Рукэ-Брутэн (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Ученый секретарь

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техническое редактирование

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адрес организационог комитета

Универзитет им. Гоце Делчева – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежски државни универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-сајт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalişkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Marica Tasevska
Irina Arzhanova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Adili Bujar – CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF INTERCULTURAL EDUCATION IN MACEDONIA	13
2. Angelovska Irena – MULTICULTURAL MUSIC EDUCATION- OPPORTUNITIES, ACHIEVEMENTS, IMPROVEMENTS	21
3. Асимопулос Панаџис – НЮАНСЫ НИЦШЕАНСКОГО НИГИЛИЗМА В ФЁДОРЕ ДОСТОЕВСКОМ: «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ» И «БЕСЬ»	33
4. Балек Тијана – АКЦИОЛОШКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ФРАЗЕМА С КОМПОНЕНТАМА НЕБО И ЗЕМЉА У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ – КВАЛИФИКАЦИЈА ЉУДСКИХ ОСОБИНА И СИТУАЦИЈА	45
5. Бужаровска Елени – ПРИМАРНОСТА НА СЕМАНТИЧКИОТ ПРИОД ВО АНАЛИЗАТА НА ГЛАГОЛИТЕ	53
6. Величковска Родна – ЖЕТВАТА И ЖЕТВАРСКОТО ПЕЕЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА (КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ).....	65
7. Веселиновска Снежана Ставрева – СТАВОВИТЕ И МИСЛЕЊАТА НА СТУДЕНТИТЕ ОД ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ЗА СВОЈАТА ОСПОСОБЕНОСТ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ	75
8. Гладышева Светлана Николаевна – БЕЛАЯ АРМИЯ В ПУБЛИЦИСТИКЕ А. И. КУПРИНА, И. С. ШМЕЛЕВА И Р. Б. ГУЛЯ	87
9. Голаков Костадин, Ниами Емил – СТИЛОТ НА ПРЕВОДОТ НА ДРАМАТА НА А. П. ЧЕХОВ „ВИШНОВАТА ГРАДИНА“ ОД МАРИЈА НАЈЧЕВСКА-СИДОРОВСКА.....	95
10. Грачева, Жанна – ПОХВАЛА, КОМПЛИМЕНТ И ЛЕСТЬ КАК РЕЧЕВОЈ АКТ (НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА В. НАБОКОВА)	103
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО IX ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО	109
12. Грујовска Сашка – ГРАМАТИЧКИ СРЕДСТВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ ПРЕКАЖАНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	119
13. Денкова Јованка – КЕРОЛОВСКАТА ФАНТАСТИКА НА ЈАН ЛАРИ	127
14. Денковска Милица – ПАТУВАЊЕТО КАКО ИСТРАЖУВАЧКИ КОНЦЕПТ ВО КНИЖЕВНИТЕ СТУДИИ.....	139
15. Деревская Евгения – ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРОВ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ЧЕЛОВЕКА ПО ЕГО ОТНОШЕНИЮ К ТРУДУ (ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)	149
16. Дѳгтева Ярославна – ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД В РОМАНЕ «ИДИОТ» Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО	155
17. Димитриева-Ѓорѓиевска Марина – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА. УЛОГАТА, СТАВОВИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ВО НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС	161

18. Димова Марија Ѓорѓиева – (ИНТЕР)ТЕКСТУАЛНИ ТРАНСМИГРАЦИИ	169
19. Донеv Драган, Крстева Марија – ПОТРЕБАТА ОД ПРЕВОДОТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ	179
20. Ѓорѓиевска Ева – СЕМИОТИКАТА НА „ПРАШКИТЕ ГРОБИШТА“ ОД УМБЕРТО ЕКО	185
21. Erol Çalişkan, Şerife Seher – AN EXAMPLE TO THEATRICAL VILLAGE PLAYS FROM THE BOLU REGION: HASAN PLAY	195
22. Žigić Vesna - SOCIAL NETWORKS AND EDUCATION OF THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED STUDENTS	203
23. Ivanovska Lela – THE ROLE OF METACOGNITIVE LISTENING STRATEGIES IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE	213
24. Jugreva Marija – LEXICAL PROCESSING: MODELS OF WORD RECOGNITION	221
25. Караниколова-Чочоровска Луси – ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РАСКАЗОТ „СТАРИТЕ ДНИ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ	229
26. Кирова Снежана, Кузмановска Драгана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО БРОЕВИ ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	237
27. Kitanovska–Kimovska Sonja, Neshkovska Silvana – HANDLING OF CULTURE-SPECIFIC TERMS IN TRANSLATION	247
28. Ковачева Лидија – СИМБОЛИКАТА НА РОЗАТА ВО РИМСКИТЕ ПРАЗНИЦИ И ПОГРЕБНИТЕ ОБИЧАИ И ВО МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА ТРАДИЦИЈА	259
29. Kovačević Maја – COMPOUNDS IN THE SERBIAN ENGINEERING DISCOURSE	267
30. Кожинкова Весна – КУЛТУРНИОТ И ЕТНИЧКИОТ ИДЕНТИТЕТ НА ЕГЕЈСКИТЕ МАКЕДОНЦИ ВРЗ ПРИМЕРИ ОД МАКЕДОНСКИОТ РОМАН	275
31. Коцева Ана – A CROSS-CULTURAL STUDY OF COMPLAINT STRATEGIES BY MACEDONIAN AND AMERICAN HIGH-SCHOOL STUDENTS	287
32. Коцева Весна, Тодорова Марија – КРЕИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИ СО СТРУКТУРИРАН ИНПУТ ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	293
33. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана – РАЗВОЈОТ НА КУЛТУРАТА ПОД ВЛИЈАНИЕТО НА КОМУНИКАЦИОНИТЕ МЕДИУМИ	301
34. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – КОЛОКАЦИИТЕ КАКО НЕИДИОМАТСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ПРОСЛЕДЕНИ ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	309
35. Кусевска Марија, Ивановска Билјана, Даскаловска Нина – УЛОГАТА НА ЕМПИРИСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ЗА РАЗВИВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	317
36. Kyrchanoff Maksym W. – NON-ACADEMIC FORMS OF CONSTRUCTIVISM IN FOLK HISTORICAL IMAGINATIONS IN MACEDONIA AND SLOVENIA	325
37. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ОТРИЦАТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ ПЕЧАТНЫХ СМИ	333

38. Lah Meta – GAMES SERVING AS DIDACTIC TOOLS: ATTITUDES OF PROSPECTIVE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES	339
39. Леонтиќ Марија – ИДНО ВРЕМЕ ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	349
40. Лесных Наталья – ДЕ- И РЕМИФОЛОГИЗАЦИЈА ИСТОРИИ В ПЬЕСЕ М. УГАРОВА «ГОЛУБИ».....	361
41. Ljubicic Gordana – IS GRAMMAR-TRANSLATION METHOD REALLY DEAD	371
42. Ljubotenska Dragana – SOCIAL MEDIA AND THE LATEST TENDENCIES IN WORD FORMATION AMONG TEENAGERS	379
43. Маролова Даринка – ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ПРЕВОДНА ЕКВИВАЛЕНТНОСТ МЕЃУ СПЕЦИФИЧНИТЕ ГРАМАТИЧКИ ФЕНОМЕНИ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	385
44. Магдинчева-Шопова Марија, Бошков Тајјана, Јошески Душко – ФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАБОТЕЊЕ	395
45. Мартиновска Виолета – ПРИДОНЕСОТ НА АКАДЕМИК ВЛАДИМИР МОШИЊ ЗА СЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ ВО МАКЕДОНИЈА	405
46. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: НОВИ ИСТРАЖУВАЊА ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА ПРАКТИКА	411
47. Митковска Лилјана – ИЗРАЗУВАЊЕ НАДВОРЕШНА ПРИСВОЈНОСТ: МАКЕДОНСКИОТ НАСПРЕМА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	419
48. Младеноски Ранко – ПОЕЗИЈАТА ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ	429
49. Morris Kevin – CHINESE CUBANS. TRANSNATIONAL ORIGINS AND REVOLUTIONARY INTEGRATION	439
50. Нагина Ксения – ДИАЛОГ М. КУНДЕРЫ И Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО: К ВОПРОСУ О ПРЕСТУПЛЕНИИ И ЕГО МОТИВАХ	451
51. Николенко Делфина Јованова – КОРЕЛАЦИЈА, МОРФОЛОШКА АНАЛИЗА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ЗБОРУВАЧИТЕ НА СЛОВЕНСКИТЕ ЈАЗИЦИ	461
52. Николовска Виолета – СЕМАНТИЧКО-СИНТАКСИЧКИ ИМПЛИКАЦИИ НА ГЛАГОЛОТ ЧУВСТВУВА	469
53. Обухова Елена – ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ИМЕН СОБСТВЕННЫХ С РУССКОГО ЯЗЫКА НА МАКЕДОНСКИЙ ЯЗЫК НА ПРИМЕРЕ РОМАНА Д.ДАНИЛОВА «ОПИСАНИЕ ГОРОДА»	477
54. Овсянникова Ксения – РЕДАКТОРСКАЯ ПРАКТИКА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.	485
55. Павлова Ирена, Ивановска Билјана – ЗБОРООБРАЗУВАЧКИ ПРОЦЕСИ КАЈ ГЛАГОЛИТЕ ИЗВЕДЕНИ ОД СОПСТВЕНИ ИМИЊА ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	491
56. Panajotović Artea – YIN-YANG DUALISM IN GETHENIAN BIOLOGY AND POLITICS IN URSULA K. LE GUIN’S THE LEFT HAND OF DARKNESS	499

57. Петреска Весна – ЖИВОТИНСКИОТ КОД ВО СВАДБЕНАТА ОБРЕДНОСТ: КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ МЕЃУ МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА	507
58. Петровска-Кузманова Катерина – НАРОДНА ДРАМА, МАКЕДОНСКО-РУСКИ ПАРАЛЕЛИ	515
59. Pop Zarijeva Natalija, Iliev Krste – LADY CAROLINE LAMB AND LORD BYRON: GLENARVON - A VAMPIRE OR A WANDERING JEW.....	523
60. Продановска-Попоска Весна – ПРЕГЛЕД НА МАКЕДОНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ГЛАСОВЕН СИСТЕМ: ВЛИЈАНИЕТО НА МАЈЧНИОТ ЈАЗИК ВО СОВЛАДУВАЊЕТО НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК	529
61. Ристова-Михајловска Милена – ЖАНРОТ ПОЛЕМИКА ВО ДОМАШНАТА И СВЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА.....	541
62. Рыбачева Лариса – ВЕРБАЛИЗАЦИЈА ЕМОЦИЈ В РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	549
63. Сахарова Дарња – МЕСТО НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННЫХ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ: ИТОГИ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ. РЕДАКТОРСКИЙ АСПЕКТ	555
64. Сидорова Елена, Швецова Ольга – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ И ВУЗЕ: ТОЧКИ СОПРИКОСНОВЕНИЯ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.	563
65. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ПРОБЛЕМЕ ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО СИНТЕЗА В РУССКОЙ ФИЛОСОФИИ XX ВЕКА	571
66. Симоска Силвана – „СВЕТОТ КАКО ПОЛЕ ЗА КУЛТУРЕН НАТПРЕВАР МЕЃУ НАРОДИТЕ“ – ТЕОРИСКИТЕ ПРЕМИСИ ЗА КУЛТУРАТА НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ	581
67. Станојоски Игор – КОНКЛУЗИВОТ ВО БУГАРСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК И ВО МАКЕДОНСКИТЕ ДИЈАЛЕКТИ	591
68. Stojanovska-Ilievaska Natasha - THE MACEDONIAN COMPONENT OF THE 1. INTERNATIONAL CORPUS OF LEARNER ENGLISH	597
69. Сулејмани Умит - ПРЕЧКИ ВО КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ ОД АСПЕКТ НА НАСТАВНИЦИТЕ	603
70. Тантуровска Лидија – „ВАСИЛИА ПРЕКРАСНА“	613
71. Тасевска Марица, Миленкоска Милкица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	635
72. Тернова Татјана – ПРОБЛЕМА НОВИЗНЫ В ЛИТЕРАТУРА АВАНГАРДА: РУССКИЙ ИМАЖИНИЗМ	643
73. Тихонова Ольга – ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ КРИМИНАЛЬНОГО ЖАНРА В СОВРЕМЕННЫХ ГЕРМАНО-СКАНДИНАВСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И ТЕЛЕВИЗИОННОМ КИНО	651
74. Тодорова Марија, Коцева Весна – УСВОЈУВАЊЕ НА ТРЕТ ЈАЗИК (J3)	659
75. Trajchev Stefan, Trajchovska Marina – THE PLURILINGUALISM CONCEPT IN THE LEARNING OF THE SECOND FOREIGN LANGUAGE	665
76. Тренчовска Софија – КАРНЕВАЛИСТИЧКОТО НАСПРОТИ ХУМАНИСТИЧКОТО ДОЖИВУВАЊЕ НА СВЕТОТ	673

77. Тренчовски Горан – ДИОНИЗИСКОТО ВО ДРАМАТА „СЛОВЕНСКИ ОРФЕЈ“	681
78. Ulanska Tatjana – TEACHING CULTURE IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM IN ALL LEVELS OF EDUCATION IN MACEDONIA	691
79. Урумова-Марковска Славица - ЃАВОЛОТ И САМОВИЛИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ФОЛКЛОР И НИВНАТА ИМАГИНАРНА ПРЕОБРАЗБА ВО РАСКАЗИТЕ НА МИТКО МАЏУНКОВ	701
80. Фьон Фам Май – УСТАРЕВИШИЕ НАИМЕНОВАНИЯ ОДЕЖДЫ 1. В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И.А. БУНИНА	709
81. Hadzi-Nikolova Adrijana, Tasevska Marica – EDUCATIONAL TECHNOLOGY, THREAT OR BENEFIT TO TEACHERS	715
82. Чарыкова Ольга – ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ СПЕЦИФИКА МЕТАФОРИЧЕСКОЙ НОМИНИЦИИ	727
83. Чурсина Дарья – НАИМЕНОВАНИЯ ЖИЛИЩА В ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРАХ В ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	735
84. Шеху Флорина, Котева Мојсовска Татјана – ПОСТАВЕНОСТА НА КОМУНИКАЦИСКИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ВО ИНИЦИЈАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСТАВНИЦИ	741
85. Шутаров Васко – ПРОЕКЦИИ ЗА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА, СПОРЕД „НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА КУЛТУРАТА ВО Р. МАКЕДОНИЈА ЗА ПЕРИОДОТ 2018-2022 ГОДИНА“	751
86. Wanke Michal – MOVING LAB BEYOND THE BORDERS. RESEARCH NOTES A PROPOS THE FREEDOMBUS INTERDISCIPLINARY PROJECT	759

УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО IX ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО

м-р Марија Гркова¹,

¹м-р, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип,
marija_19@yahoo.com

Апстракт:

Познато е дека граматичката категорија *време* е една од најкарактеристичните глаголски категории, а, пак, македонскиот јазик се одликува со најголем број глаголски времиња. Меѓу нив е и глаголското време *минато неопределено време – перфект*, кое може да биде *свршено* и *несвршено*.

Перфектот е застапен и како методска единица во наставните програми по предметот Македонски јазик, а согласно со нив и во актуелните учебници по предметот.

Целна група на истражувањето се учениците од IX одделение во Штипско, одделението во кое се учи и се усвојува перфектот. Притоа, треба да се спомене дека вежбите што ќе бидат цел на анализа по овој повод, а кои се однесуваат на МНВ, ги издвојуваме од наменски составен тест по Македонски јазик.

При подготовката на тестот имавме за цел вежбите да бидат директно врзани со нашата истражувачка тема, од една страна, а од друга, да земеме вежби во кои нема да правиме големи измени и да бидат прилагодени кон возраста и кон нивото на способноста на тестираната група ученици.

Целта на овој труд е преку анализата на добиените резултати од учениците од IX одделение во Штипско, да се види колку го имаат усвоено МНВ, предвидено да се усвои кон последната година од основното образование.

Клучни зборови: *перфект, наставен предмет Македонски јазик, основно образование, ученици од IX одделение, Штипско.*

Како што е познато од *Опитата граматика на македонскиот јазик* (Бојковска, Минова-Ѓуркова, Пандев, Цветковски, 2008, стр. 200), формите за МНВ (перфект) се образуваат од помошниот глагол **сум** во сегашно време и л-формата на менуваниот глагол, кој може да биде свршен или несвршен. Во третото лице не се употребува помошниот глагол **сум**. Од *Грамматиката* (Бојковска, Минова-Ѓуркова, Пандев,

Цветковски, 2008, стр. 201) е познато и дека несвршените л-форми од свршените глаголи немаат самостојна употреба, туку се употребуваат со **ако, да, ќе** и сл. Основното значење на перфектот, како што знаеме, е изразувањето на минато дејство без, притоа, да се укаже на конкретен момент на одвивање на дејството, оттука, го нарекуваме *неопределено*. Формите на перфектот во нашиот јазик се користат за **прекажување** или за **директно кажување** на дејството. Како што е познато, прекажувањето, се користи за незасведочено дејство (пренесено од друг), а директното кажување, се предава како засведочено дејство.

Перфектот во наставните програми по Македонски јазик

Според наставните програми по предметот Македонски јазик за IX одд., коишто се преземени од официјалната Интернет-страница¹ на Бирото за развој на образованието на Р Македонија во програмското подрачје *Морфологија* се среќаваат следниве содржини:

- во IX одделение: *глаголи*: сложени глаголски форми, минато неопределено свршено и несвршено време (перфект), идно време (футур), можен начин.

Во прилог е даден и извадок од наставната програма:

	Морфологија		
- Да ги разликува сложените глаголски форми (минато неопределено свршено и несвршено време (перфект), идно време (футур), можен начин, сум-конструкции има-конструкции); - да ги знае сложените глаголски форми, правилно да ги употребува; - да прави разлика меѓу простите и сложените глаголски форми.	Сложени глаголски форми Минато неопределено свршено и несвршено време (перфект) Идно време (футур) Можен начин	Минато неопределено свршено и несвршено време (перфект) Идно време (футур) Сум-конструкции Има-конструкции Можен начин	Вежби од соодветно избрани текстови каде ќе се изврши трансформација на глаголи во сите сложени глаголски форми. Самостоен избор на ученикот на текстови каде се употребени сложени глаголски форми.

Перфектот во актуелниот учебник по Македонски јазик за IX одделение

Според официјалната Интернет-страница² за нарачка на учебници за предметите во основното и во средното образование, којашто е воспоставена од Министерството за образование и наука на Р Македонија, во делот за основно образование – деветто одделение по предметот Македонски јазик се работи според учебникот *Македонски*

¹ <http://bro.gov.mk/?q=osnovno-obrazovanie>, пристапно на 12.3.2018 година.

² <http://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/>, пристапно на 12.3.2018 година.

јазик за VIII одделение³ од Снежана Велкова и од Соња Јовановска⁴. За учениците од малцинските групи, во наставата по Македонски јазик може да се работи со учебникот *Македонски јазик за учениците од другите заедници* од Бојко Киранциски, Војо Велјановски и од Раско Лозаноски.

За истражувањето по овој повод се служевме со првиот учебник, меѓудругото и поради фактичката состојба на терен.⁵

Така, во делот *Морфологија*, авторките (Велкова, Јовановска, 2010, стр. 16) најпрвин пишуваат за *МНСВ* и *МННВ*, при што даваат кусо потсетување за видот кај глаголите. Според авторките, со ова време, било свршено или несвршено се изразуваат минати дејства без точно да се определи моментот на нивното одвивање. Исто така, се споменува дека *МНСВ* и *МННВ* се образуваат со *помошниот глагол сум* во *сегашно време* и *л-формата* од менуваниот глагол *свршен* или *несвршен*. Содржината е збогатена и со вежби за проверување на новоусвоеното знаење, а дел од нив ги употребивме и за составување на анонимниот тест по Македонски јазик за IX одделение што ни послужи при истражувањето по овој повод и за кој ќе стане збор подолу.

Перфектот во штипскиот говор

Тестираната целна група по овој повод се ученици родени зборуваачи на штипскиот говор. Според Маленко (Маленко, 2012, стр.189), во *Штипскиот говор*, употребата на глаголот *сум* во трето лице еднина и множина не е редовна, почесто отсуствува. Употребата на перфектот во штипскиот говор е иста како и во сите други говори на македонскиот јазик. Почесто за прекажување, за констатација, за претпоставени дејства и сл.

³ http://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/pdf/Makedonski_8_velkova.pdf, пристапно на 12.3.2018 година.

⁴ Велкова, Сн., Јовановска, С. *Македонски јазик за VIII одделение*. Скопје: Министерство за образование и наука на Република Македонија, 2010.

⁵ Во Штип и во Штипско не постојат паралелки во деветтото одделение во кои по Македонски јазик се работи со учебникот за учениците од другите заедници, односно паралелки составени само од ученици на кои македонскиот јазик не им е мајчин.

Вежби од анонимниот тест по Македонски јазик

Вежбите дадени во прилог се издвоени од наменски составениот, анонимен тест по Македонски јазик за IX одделение. Тестот ни послужи при истражувањето за докторската дисертација на тема „Јазичните грешки по морфологија кај учениците во основното образование во Штипско“. Го сочинуваат 12 вежби преземени од актуелниот учебник по Македонски јазик за IX одд. и од *Практикум по морфологија на македонскиот литературен јазик* од Гочкова-Стојановска или, пак, се наменски составени и прилагодени кон возраста и кон нивото интелектуална способност на учениците. Притоа, внимаваме преземаните вежби да бидат директно врзани со нашата истражувачка тема, а, исто така, и да не правиме големи измени во нив. Тестирањето беше спроведено на 11 декември 2017 година во шесте⁶ основни училишта во Штип и во Штипско. Со него се опфатени и ученици на кои македонскиот јазик не им е мајчин, но и такви кои следеле настава на мајчин јазик (во Штипско станува збор за турскиот јазик) до одредено одделение (до IV одделение)⁷.

Заради подобра прегледност на точните и на неточните одговори, како и на neodговорените прашања за секоја вежба одделено, дадени од учениците од IX одделение во Штипско, по секоја вежба е даден и графиконски и табеларен преглед.

Графиконскиот преглед е направен според овие параметри:

- Анализата е направена на 380⁸ тестови од XI одд.;
- Земени се сите одговори на учениците – точните и неточните одговори, како и neodговорените прашања;
- Анализата е направена на секоја вежба одделно;
- Анализата е направена на секое барање по вежба одделно.

⁶ Три од овие училишта се централни за уште пет подрачни, што значи дека станува збор за вкупно единаесет основни училишта.

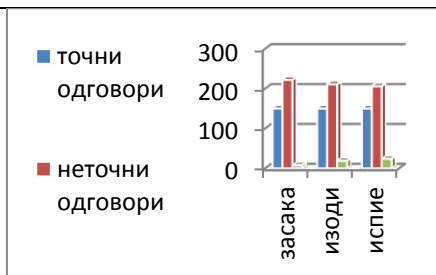
⁷ Состојбата на следење настава на турски јазик до одредено одделение, а потоа преминување во настава на македонски јазик, е почеста во селата и во помалите градови поради немање виши одделенија или средно училиште на наставен турски јазик во нивното место или во блиската околина (Леонтиќ, 2013, стр. 155).

⁸ Треба да се има предвид дека бројот на тестовите не значи и вкупен број ученици од IX одд. во Штипско. Одреден број ученици отсутувале на денот на тестирањето од различни причини.

**За перфектот од анонимниот тест по Македонски јазик за IX
одделение**

Пополнете ја табелата⁹:

минато неопределено свршено време	
а-група: засака	
еднина	множина
1л.	1л.
2л.	2л.
3л.	3л.
и-група: изоди	
еднина	множина
1л.	1л.
2л.	2л.
3л.	3л.
е-група: испие	
еднина	множина
1л.	1л.
2л.	2л.
3л.	3л.

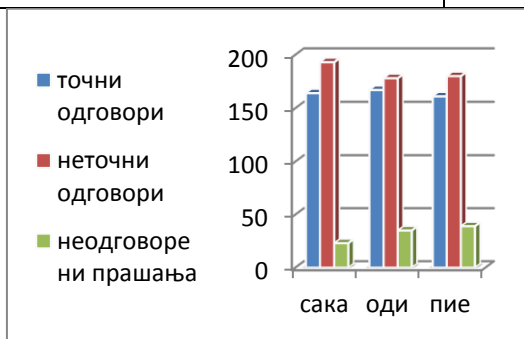

	точни одговори	неточни одговори	неодговорени прашања
засака	150	222	8
изоди	150	211	19
испие	150	206	24

⁹ Вежбата е подготвена според вежба од Практикумот по морфологија на современиот македонски јазик од Татјана Гочкова-Стојановска (2008, стр. 73).

Пополнете ја табелата¹⁰:

минато неопределено несвршено време	
а-група: сака	
еднина	множина
1л.	1л.
2л.	2л.
3л.	3л.
и-група: оди	
еднина	множина
1л.	1л.
2л.	2л.
3л.	3л.
е-група: пие	
еднина	множина
1л.	1л.
2л.	2л.
3л.	3л.

	точни одговори	неточни одговори	неодговорени прашања
сака	164	193	23
оди	167	178	35
пие	161	180	39

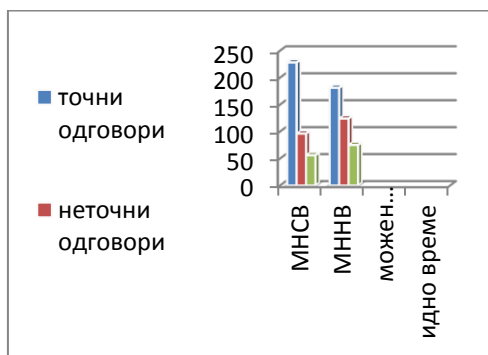
¹⁰ Вежбата е подготвена според вежба од Практикумот по морфологија на современиот македонски јазик од Татјана Гочкова-Стојановска (2008, стр. 74).

Напишете ги глаголите онаму каде што припаѓаат: **одиграл, би слушал, ќе изедам, сечел, ќе гледам, би кажал, засакал, ископал, би однесол, пишувал, ќе одам, раскажувал**¹¹.

минато неопределено свршено време	
минато неопределено несвршено време	
можен начин ¹²	
идно време	

Глаголите во заградата употребете ги во **минато неопределено време**¹³:

- а) Тој често _____ (**слуша**) џез-музика.
 б) Често _____ (**зборува**, 1 лице множина) за тебе во последно време.
 в) Дали _____ (**помине**, 2 лице множина) оттаму.
 г) Тој _____ (**дојде**) од далеку за да го посети својот роден крај.
 д) Тие не _____ (**се плаши**) од вистината, туку од тоа што ќе се случуваше потоа.

	точни одговори	неточни одговори	неодговорен и прашања
МНСВ	228	96	56
МННВ	181	124	75
можен начин	/	/	/
идно време	/	/	/

Менувајте го глаголот **сака** во форма за **3 лице еднина**¹⁴:

минато неопределено свршено време	
минато неопределено несвршено време	
можен начин	

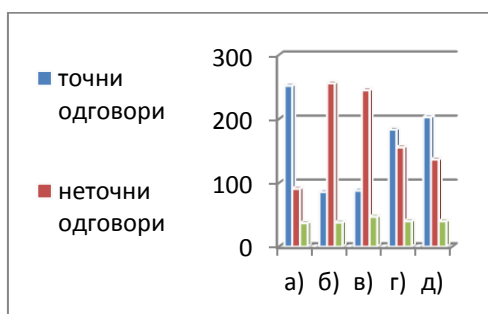
¹¹ Наменски составена вежба.

¹² Не ги прикажуваме резултатите во графиконите и во табелите со резултатите од вежбите каде што се вклучени и граматички содржини кои не ги разгледуваме по овој повод.

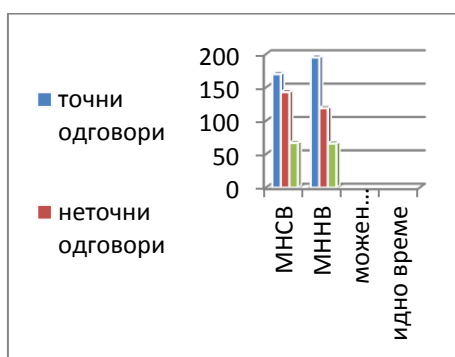
¹³ Вежбата е препишана од Практикумот по морфологија на современиот македонски јазик од Татјана Гочкова-Стојановска (2008, стр. 76).

¹⁴ Вежбата е подготвена според вежба од Практикумот по морфологија на современиот македонски јазик од Татјана Гочкова-Стојановска (2008, стр. 86).

идно време

	точни одговори	неточни одговори	неодговорени прашања
а)	252	91	37
б)	86	256	38
в)	88	245	47
г)	184	156	40
д)	203	137	40

	точни одговор и	неточни одговори	неодговорени прашања
МНСВ	170	143	67
МННВ	195	119	66
можен начин	/	/	/
идно време	/	/	/

Анализа на резултатите

Предмет на истражувањето по овој повод е познавањето на *перфектот* кај учениците од IX одделение во Штипско.

Во истражувањето ги опфативме овие ученици, со оглед на тоа што во деветто одделение за првпат се среќаваат со *минатото неопределено време* – *свршено и несвршено*.

Потсетуваме дека вежбите кои ги анализиравме по овој повод се правени врз основа на вежби од актуелниот учебник по Македонски јазик за IX одд. и од *Практикумот по морфологија на македонскиот литературен јазик* од Татјана Гочкова-Стојановска, а ги користевме и при истражувањето за докторската дисертација на тема „Јазичните грешки по морфологија кај учениците во основното образование во Штипско“.

Предвид беа земени вкупно пет вежби кои се однесуваат на *перфектот* самостоен или во комбинација со други граматички белези. Вежбите се од различен тип, главно посложени, со две или со повеќе барања.

Од анализата на резултатите се покажа следново:

Се среќава двојство кај глаголот **изодил**: *сум изодел, си изодел, изодел*, но и *сум изодил, си изодил, изодил*. Во однос на двојството кај глаголот **оди**, Бл. Конески (Конески, 2004, стр. 371) во својата *Грамматика* го споменува следново: формата *одив* носи една нијанса на целосно опфаќање на глаголското дејство, тоа што придонесува и за извесно изгладување на реалната повторливост на дејството, содржана логички во дополнението *три дена* од примерот: *Јас одив три дена на нива*. Целосното опфаќање на дејството, значи, се налага над неговата стварна периодичност. Понатаму, авторот (Конески, 2004, стр. 371) продолжува: формата *одев* во реченицата: *Јас одев три дена на нива*, го претставува дејството во неговото одвивање и затоа, по извесен начин, поради повторливоста содржана во определбата, како да значи и извесно сумирање на повеќе дејства: *одев некви – одев вчера – одев денеска = одев три дена*. Во Штипскиот говор (Маленко, 2012, стр. 189), се споменува дека употребата на глаголот **сум** во 3л. ед. и мн. е нередовна, почесто отсуствува кај *перфектот*. Кај него се среќаваат овие наставки: за еднина: *1л. сум/сам -л, 2л. си -л, 3л. /е/ -л*, а за множина: *1л. сме -ле, 2л. сте -ле, 3л./са/ -ле*. Употребата на перфектот и во штипскиот говор е иста како и во другите наши говори, поточно за прекажување, за констатација, за претпоставени дејства и сл. (Маленко, 2012, стр. 189). Од резултатите станува јасно дека најкарактеристичните грешки поврзани со перфектот во тестовите на учениците се настанати при неправилно додавање или испуштање на **сум** (*Често Ø зборувале...* за 1л. мн., *Дали Ø поминеле...* за 2л. мн.). Посебно го издвојуваме примерот: *Тој _____ (дојде) од далеку за да го посети својот роден крај*, во кој, голем број ученици наместо *дошол*, ја пишуваат формата *дојдел*, за која сметаме дека се работи за дијалектно влијание. Според Маленко (Маленко, 2012, стр. 186), кога станува збор за глаголската л-форма во штипскиот говор, кај глаголот **дојде** се среќаваат двојни форми. Така, се среќаваат формите *д'ошол, дош'ел*, покрај *д'ошол*. Во однос, пак, на употребата во реченица се изделуваат несвршените л-форми од свршените глаголи (*дојдел, кажал*). Тие не се самојстојни – одат само со некои сврзници и честички (**ако, да, ќе** и др.): *ако дојдел, да дојдел, ќе дојдел*. Не може да се каже: *Тој дојдел* (Бојковска, Минова-Гуркова, Пандев, Цветковски, 2008, стр. 196), како што среќаваме во некои од тестовите.

За крај ќе заклучиме дека треба да им се посвети поголемо внимание на учениците при усвојувањето на перфектот, особено при употребата на помошниот глагол **сум**.

Користена и консултирана литература

Биро за развој на образованието при Министерството за образование и наука на РМ <http://bro.gov.mk/index.php?q=osnovno-obrazovanie>, 16.2.2018 година.

Бојковска, Ст., Пандев, Д., Минова-Ѓуркова, Л., Цветковски, Ж. 2008. *Опита граматика на македонскиот јазик*. Скопје: Просветно дело АД.

Велкова, Сн., Јовановска, С. 2010. *Македонски јазик за VIII одделение за основно образование*. Скопје: Министерство за образование и наука на Република Македонија.

Гочкова-Стојановска, Т. 2008. *Практикум по морфологија на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Филолошки факултет "Блаже Конески".

Конески, Бл. 2004. *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Просветно дело.

Маленко, Б. 2012. *Штипскиот говор*. Скопје: Институт за Македонски јазик „Крсте Мисирков“.